

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Η λογοτεχνία για παιδιά και νέους έχει πλέον αποκτήσει στην Ελλάδα καταξίωση και αναγνωρίζεται ως αυτόνομος επιστημονικός κλάδος στον κορμό της εθνικής λογοτεχνίας. Επιπλέον, δεν είναι λίγοι οι μελετητές που παρατηρούν ότι η παιδική λογοτεχνία έχει φτάσει στο σημείο να απολαμβάνει μια προνομαϊκή θέση κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Η άνθηση του παιδικού βιβλίου που καταγράφηκε τη δεκαετία του '70 και κυρίως τα χρόνια που ακολούθησαν τη [μεταπολίτευση](#) έχει σήμερα παραχωρήσει τη θέση της σε μια κυριολεκτική «βιομηχανία παιδικού βιβλίου». Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία του [ΕΚΕΒΙ](#) για το 2006, το παιδικό βιβλίο αποτελεί το 25% της ελληνικής βιβλιοπαραγωγής και σημείωσε αύξηση 13.9% σε σύγκριση με το 2005 και 61.6% σε σύγκριση με το 2001.

Είναι προφανές, ότι ο χώρος της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους εξελίσσεται διαρκώς, ενώ ο ορίζοντας του παιδικού βιβλίου ολοένα και διευρύνεται, τόσο από πλευράς περιεχομένου όσο και από πλευράς μορφής. Αργά αλλά σταθερά έχει καταφέρει να απελευθερωθεί από τους παραδοσιακούς περιορισμούς και τους άκαμπτους ηθικούς κώδικες που το χαρακτήριζαν. Έτσι, οι συγγραφείς έχουν στη διάθεσή τους όχι μόνο μια μεγάλη γκάμα θεμάτων με τα οποία μπορούν να καταπιαστούν, έχουν επίσης πολύ μεγαλύτερη ελευθερία όσον αφορά τους πειραματισμούς τους με τη μορφή.

Ως απόρροια των παραπάνω, η φυσιολογία της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους είναι σήμερα περισσότερο σύνθετη, περισσότερο διαφορούμενη, αλλά συγχρόνως, περισσότερο ελκυστική και ενδιαφέρουσα.

Στον τομέα της έρευνας, όμως, τα πράγματα δεν παρουσιάζουν την ίδια εικόνα. Ενώ η ελληνική λογοτεχνία για παιδιά και νέους έχει πάνω από εκατόν πενήντα χρόνια ζωής, η εισαγωγή της ως μαθήματος στα παιδαγωγικά τμήματα της χώρας δεν έγινε πριν από το 1987.

[\[Επεξεργασία\]](#) Ευρώπη

Στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στις χώρες του [δυτικού κόσμου](#), η πορεία της παιδικής λογοτεχνίας εμφανίζεται συναφής με την εγχώρια, με τη διαφορά ότι προηγείται κάποιες δεκαετίες. Στην [Ευρώπη](#), για παράδειγμα, η «χρυσή περίοδος» της παιδικής λογοτεχνίας, που αντιστοιχεί στην ελληνική άνθηση της δεκαετίας του '70, τοποθετείται στα χρόνια του [Μεσοπολέμου](#), οπότε και δημιουργείται ευνοϊκό κλίμα για το παιδί και το παιδικό βιβλίο. Τότε είναι που αρχίζει και αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα της παιδικής ηλικίας και σημειώνεται ιδιαίτερος εκδοτικός οργανισμός.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον ακμάζει μεταπολεμικά, οπότε έχουμε την ίδρυση της IBBY, της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα το 1953, ενώ παράλληλα ιδρύονται πανεπιστημιακές έδρες και κέντρα μελέτης του παιδικού βιβλίου, διοργανώνονται παγκόσμια συνέδρια κλπ.

[\[Επεξεργασία\]](#) ΗΠΑ

Στην απέναντι πλευρά του [Ατλαντικού](#), στην [Αμερική](#), τα πράγματα ακολουθούν παράλληλη πορεία, δεδομένου ότι υπάρχει μια διαρκής πολιτισμική συνομιλία μεταξύ [Αγγλίας](#) και Αμερικής, δύο χωρών που μοιράζονται την ίδια γλώσσα, τις ίδιες παραδόσεις και τις ίδιες εκδοτικές πρακτικές.

Έτσι, το 1924 κυκλοφορεί το The Horn Book Magazine, το πρώτο περιοδικό που ασχολείται αποκλειστικά με την παιδική λογοτεχνία, ενώ το 1922 θεσπίζεται το Newbery Medal, βραβείο για συγγραφείς παιδικών βιβλίων. Παρόλο, όμως, που η περιρρέουσα ατμόσφαιρα είναι ευνοϊκή, με το παιδικό βιβλίο να κερδίζει αξιόλογους τίτλους και ταλαντούχους συγγραφείς, που αφιερώνονται εξ' ολοκλήρου σ' αυτό, το ενδιαφέρον παραμένει σε επίπεδο βιβλιοθηκών και μεμονωμένων φορέων μέχρι μετά το [Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο](#) και κυρίως κατά τη δεκαετία του '60, όπου αφυπνίζεται το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας και η παιδική λογοτεχνία γίνεται αντικείμενο επιστημονικής έρευνας.

[[Επεξεργασία](#)] Περίοδοι της Νεοελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας

Α' περίοδος : 1835 – 1858

Β' περίοδος: 1858 – 1917

Γ' περίοδος : 1917 – 1940

Δ' περίοδος : 1940 – 1974

Ε' περίοδος : 1974 – σήμερα

- Α' περίοδος: 1835-1858
- Την πρώτη περίοδο θα τη χαρακτηρίζαμε νηπιακή ηλικία της Παιδικής Λογοτεχνίας, γιατί εδώ έχουμε τις πρώτες προσπάθειες για δημιουργία συνείδησης
- των συγγραφέων. «Οι ρίζες της προβολής του παιδιού στα βιβλία του ΙΘ' αι. θα
- πρέπει να αναζητηθούν στα έργα των Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή, Ηλία Τανταλίδη
- και Αλέξανδρου Κατακουζηνού, σύμφωνα με το Δημ. Γιάκο 12.

Β περίοδος

χαρακτηρίζεται από ορισμένα θεμελιακά γεγονότα:

- Εκδίδεται ο *Γεροστάθης* (1858), έργο πρωτοποριακό για την εποχή του, Ο πλήρης τίτλος του έργου είναι *Γεροστάθης ή Αναμνήσεις της παιδικής μου ηλικίας*. Για την εποχή του είναι έργο πρωτοποριακό, είναι όμως ολοφάνερος ο διδακτικός χαρακτήρας, στοιχείο που αποτελεί και βασικό μειονέκτημα, τουλάχιστον για την εποχή μας. Μαζί με την *Ελληνική Χρηστομάθειαν* του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή έθεσαν τα θεμέλια για την ηθική διαπαιδαγώγηση των και την ψυχαγωγία των νέων της Ελλάδας για πολλά χρόνια. Μπορούμε πάντως, ανεξάρτητα από το διδακτικό χαρακτήρα τους να τα θεωρήσουμε ως από τα πρώτα έργα της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας.

- Ιδρύεται ο σύλλογος προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» (1869), ο οποίος και προωθούσε το παιδικό βιβλίο.
- Εκδίδεται η *Διάπλασις των Παίδων* (1879) από το Νικόλαο Παπαδόπουλο, περιοδικό το οποίο προωθεί την Παιδική Λογοτεχνία και θέτει νέους οραματισμούς και κατευθυντήριες γραμμές.
- Ο Βιζυηνός γράφει το πρώτο νεοελληνικό διήγημα στη δημοτική. Πρόκειται για τον *Τρομάρα*, που δημοσιεύεται στη *Διάπλαση των Παίδων* το 1884.
- Ο Αλ. Πάλλης εκδίδει την ποιητική συλλογή του *Τραγουδάκια για παιδιά* το 1889.
- Το 1900 εγκαινιάζεται από το «Σύλλογο προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» μια σειρά με παιδικά έργα.
- Το 1909 η Πηνελόπη Δέλτα εκδίδει το *Παραμύθι χωρίς όνομα*.
- Ιδρύεται ο «Εκπαιδευτικός Όμιλος» (1910), ο οποίος συμβάλλει στην έκδοση νέων έργων για παιδιά, μεταφράσεων και στη δημιουργία βιβλιοθηκών. Στα έργα της περιόδου αυτής κυριαρχεί ο διδακτισμός και ο εθνικός φρονηματισμός καθώς και η προσκόλληση σε θέματα θρησκευτικά και φυσιολατρικά.

□ Γ'

τρίπτυχο *Πατρίδα – Θρησκεία*

- 12 Δημ Γιάκου, *Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα: Εστίας, 1977.
- 13
- – *Οικογένεια*, στο οποίο είναι όμως ευδιάκριτη και η *φυσιολατρία*

□ Γ' περίοδος: 1917-1940

Γ. Βιζυηνό, Κ. Παλαμά, Γ. Δροσίνη, Ι. Καμπά, Αλ Πάλλη, Ι. Βλαχογιάννη, Ζ. Παπαντωνίου, Π. Δέλτα, Γρ. Ξενοπούλου, Στ. Σπεράντζα, Πέτρο Πικρό, ο οποίος θεωρείται και ο εισηγητής του παιδικού μυθιστορήματος επιστημονικής φαντασίας στην Ελλάδα, Βασίλης Ρώτας, Έλλη Αλεξίου, Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη, Ρένα Καρθαίου, Αντιγόνη Μεταξά, Άλκη

Τροπαιάτη, Γεώργιο Βερίτη κά..

Δ' περίοδος: 1940-1974

Δο *Κύκλος του*

Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου,'

- Ε' περίοδος: 1974-σήμερα.^[2]
- Η πέμπτη περίοδος εκτείνεται από την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974

- έως στις μέρες μας. Την περίοδο αυτή ιστορικοπολιτικά και πολιτισμικά γεγονότα
- οποία σηματοδοτούν την εποχή, το ήθος, το ύφος και τη φυσιογνωμία της. Το Πολυτεχνείο και η πτώση της δικτατορίας, αν δεν έχουν περάσει αυτόνομα στα κείμενα, οπωσδήποτε έχουν επηρεάσει υποδόρια την παραγωγή.

ΕΙΔΗ

1. *Αστυνομικό μυθιστόρημα - Μυθιστόρημα περιπέτειας Τζώρτζογλου*: Αν και η λειτουργία του

παιδικού βιβλίου θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι επικεντρώνεται βασικά στον παιδαγωγικό του χαρακτήρα, δεν απουσιάζουν και οι περιπτώσεις εκείνες που παραμερίζεται ο παράγοντας *όχι βία μπροστά στα παιδιά* και στο όνομα ενός ρεαλισμού, «αναπαριστάνεται η πραγματικότητα» στα κείμενα αυτά για τα παιδιά. Η τριλογία της Κίρας Σίνου *Ο αιχμάλωτος του πύργου*, *Το αίνιγμα του πύργου* και *Το συμβόλαιο του πύργου* εντάσσεται στην κατηγορία αυτή. Εδώ ανήκει και ο *Θησαυρός της Τροίας*, της Νίτσας Τζώρτζογλου, ένα κείμενο για παιδιά, στο οποίο πλέκεται μια ιστορία που έχει σχέση με το θησαυρό του Πριάμου. Στο μυθιστόρημα περιπέτειας βέβαια είναι πολύ πιθανό να μην εντοπίζεται βία, τουλάχιστον στο βαθμό που τη συναντήσαμε παραπάνω. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το κείμενο της ίδιας *Μελτέμια και απανεμιές*, στο οποίο μια συντροφιά από παιδιά, χωρίς να το καταλάβει, «παραδίδει» στο λιμενάρχη της Άνδρου ένα καΐκι με λαθραία ναρκωτικά.

2. *Τα μυθιστορήματα περιπέτειας, Ζωρζ Σαρή*, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν και

ιδιαίτερη θεματική ενότητα, είναι δυνατό να έχουν ποικίλη θεματική προβληματική, όπως και το κοινωνικό μυθιστόρημα ή το μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας. Η υπόθεση λοιπόν είναι δυνατό να εκτυλίσσεται σε τόπους ενδεχομένως άγνωστους και να επιχειρείται η εξερεύνησή τους (Ζωρζ Σαρή, *Ο θησαυρός της Βαγίας*), όπου ο μύθος εστιάζει τις ενέργειες των παιδιών στην εξερεύνηση του χώρου και στην ανακάλυψη ενός θησαυρού.

9 Πβλ. Γεώργιος Παπαντωνάκης: α) *Εισαγωγή στην παιδική ποίηση του Γιάννη Ρίτσου*, Αθήνα: Οδυσσεάς, 1996 και β) *Η παιδική ηλικία του ήλιου*, Αθήνα: Πατάκης, 1997.

8

Άλλοτε πάλι, ο μύθος μας παραπέμπει σε κείμενα που συγκροτούν τις λεγόμενες Ροβινσονιάδες. Κλασικό παράδειγμα στην ελληνική αποτελεί *Ο θρύλος του Κωνσταντή* του Κώστα Δ. Χατζηαργύρη. Στο είδος αυτό διακρίθηκε επίσης η Άλκη Γουλιμή με τα κείμενά της *Το μυστικό του κόκκινου σπιτιού*, *Ο χαμένος θησαυρός*, *Ο μυστηριώδης επισκέπτης*, *Ο χρυσαφένιος επισκέπτης*, *Αόρατη σελίδα*.

3. Το *ηθογραφικό μυθιστόρημα* αναφέρεται στη ζωή στο χωριό. Καταγράφει τα στοιχεία ζωής της κοινωνίας του χωριού, τα έθιμα, τις παραδόσεις και όποιο άλλο στοιχείο συμβάλλει στην απεικόνιση του χαρακτήρα της υπαίθρου. Είναι χαρακτηριστικά τα κείμενα *Τ' αυγουσιάτικο φεγγάρι* της Βούλας Μάστορη και τα βιβλία της Ζωρζ Σαρή *Τα στενά παπούτσια* και *Το παραράδιασμα*.

4. *Το ιστορικό μυθιστόρημα Άλκης Ζέη* φαίνεται να έχει απασχολήσει σοβαρά τους συγγραφείς

παιδικών κειμένων. Η πρόνοια αυτή εντάσσεται στην επιθυμία των συγγραφέων να περάσουν τόσο ιστορικά γεγονότα όσο και μηνύματα στις ευαίσθητες παιδικές και νεανικές ψυχές και κυμαίνεται χρονικά σε ολόκληρο το φάσμα της ελληνικής παρουσίας στην παγκόσμια κοινότητα. Η Λιλή Μαυροκέφαλου π.χ.

εμπνέεται από τη σπαρτιατική κοινωνία και μας δίνει σε δυο βιβλία της, τον *Άγι* και τον *Κλεομένη* τα τελευταία χρόνια του ελληνισμού πριν την υποταγή των Ελλήνων στους Ρωμαίους. Είναι χαρακτηριστικό μάλιστα ότι τα χρόνια, στα οποία επιλέγει να τοποθετήσει την ιστορία της η συγγραφέας, είναι χρόνια εθνικού διχασμού και διχόνοιας ανάμεσα στους Έλληνες.

Σημαντική θέση στο ιστορικό παιδικό μυθιστόρημα κατέχει και η Πηνελόπη Δέλτα, η οποία παραπέμπει στους ιστορικούς χρόνους, στους οποίους επιθυμεί να «μυήσει» το παιδί, με κείμενά της, όπως *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου*, *Τα μυστικά του βάλτου* κ.ά., καθώς και η Γεωργία Ταρσούλη, η οποία με ιδιαίτερη παραστατικότητα και ζωντάνια απεικονίζει την ελληνορθόδοξη πίστη στα έργα της *Στα χρόνια του Νέρωνα* και στο *Τη Υπερμάχω*. Επικεντρώνουμε ωστόσο την προσοχή μας σε κείμενα νεότερων συγγραφέων, όπως εκείνα της Άλκης Ζέη (*Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*, *Η μωβ ομπρέλα*) ή της Μαρούλας Κλιάφα (*Ένα δέντρο στην αυλή μας*, τα οποία, αν και δεν είναι αμιγώς ιστορικά, η ιστορία δεν είναι παρούσα. Η Νίτσα Τζώρτζογλου, θα μας δώσει επίσης κείμενα με ιστορικό υπόβαθρο, όπως τη *Γειτονιά με τον ουρανό*, με θέμα την ηρωική αντίσταση των Κρητικών κατά των Γερμανών, και σε συνεργασία με την Ελένη Χουκ-Αποστολοπούλου *Το χέρι στο βυθό*. Με το *Μεγάλο περίπατο του Πέτρου* της Άλκης Ζέη περνούμε στα κατοπινότερα χρόνια και στην αντίσταση κατά των Γερμανών, ενώ η *Μωβ ομπρέλα* θα περιγράψει με ιδιαίτερα κατανοητό και εύληπτο τρόπο την έκρηξη του Β' παγκόσμιου πολέμου και την επίθεση της Γερμανίας κατά της Ελλάδας. Τα κείμενα αυτά ουσιαστικά, όπως και το *Καπλάκι της βιτρίνας* στοιχειοθετούν καταδίκη των ανελεύθερων και ολοκληρωτικών καθεστώτων. Την αποστροφή και την καταδίκη αυτή συναντούμε και στα κείμενα της Ζωρζ Σαρή *Τα χέγια* και *Τα γενέθλια*, τα οποία εκτυλίσσονται την περίοδο της δικτατορίας του 1967. Στην ίδια πρόσφατη εθνική δοκιμασία αναφέρεται και το κείμενο της Κίρας Σίνου *Μια χαραμάδα φως*, στο οποίο μπλέκεται μια οικογενειακή υπόθεση με την εθνική περιπέτεια της δικτατορίας και τα κοινωνικά προβλήματα που δημιουργεί. Άλλοτε πάλι, μπλέκεται ο μύθος με την ιστορία, η φαντασία με την πραγματικότητα ή δίνεται μεταμφιεσμένο το ιστορικό γεγονός και με τον καμβά και την αχλύ του μύθου περνάει ο δημιουργός το μήνυμά του, όπως συμβαίνει στο κείμενο της Ν. Τζώρτζογλου *Όταν οργίζεται η γη*.

5. Μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας . . Κοντολέων - . Σακελλαρίου Ακριβείς ορισμοί του δύσκολα

μπορούν να δοθούν, γιατί όλα τα διαφορετικά πράγματα οι άνθρωποι τα εντάσσουν στη φαντασία. Όταν αναφερόμαστε βέβαια σε κείμενα επιστημονικής φαντασίας, εννοούμε τα κείμενα εκείνα με τα οποία ο άνθρωπος επιδιώκει να προσδιορίσει το στίγμα του στον κοσμικό χώρο, με σημείο αναφοράς τη Γη, να διεκδικήσει το δικαίωμα να κατέχει και να γνωρίζει το χώρο και να ταξιδεύει στο διάστημα και τέλος να βελτιώσει τη ζωή του και τους νόμους που τη διέπουν, εκμεταλλευόμενος τις δυνατότητες που του παρέχει τόσο η επιστήμη όσο και η δημιουργική φαντασία. Έτσι, η πλοκή εκτυλίσσεται σ' ένα ρυτιδωμένο, σμικρυνόμενο χρόνο, αλλά συνήθως τοποθετείται στο μακρινό παρελθόν, στο οποίο τα παιδιά-ήρωες μεταφέρονται με μια μηχανή χρόνου. Στα μυθιστορήματα δηλαδή της κατηγορίας αυτής ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται τους επιστημονικούς νόμους με τις τεχνολογικές εφευρέσεις. Η βαρύτητα και η ταχύτητα του φωτός ουσιαστικά αποτελούν τους βασικούς νόμους που εμπνέουν τους συγγραφείς της κατηγορίας αυτής. Σε μια αδρομερή αντιμετώπιση του θέματος μπορούμε να διακρίνουμε τις παρακάτω κατηγορίες στην ενότητα αυτή

Α) Κείμενα τα οποία στηρίζονται στην επιστήμη της Παλαιοντολογίας, κάποτε με παρεμβολή μιας μηχανής του χρόνου (Κίρας Σίνου, *Το τέλος των τεράτων, Στη Χώρα των Μαμούθ* κ.ά.) Β) Κείμενα διαστημικά: Β1) Κείμενα στα οποία γίνονται διαπλανητικά ταξίδια (Ν Τζώρτζογλου, *Εδώ Σελήνη, Εδώ Ουρανός, Εδώ Κρόνος*, Χ. Σακελλαρίου, *Τρία παιδιά χαμένα στο διάστημα* κ.ά.), β2) Κείμενα στα οποία εξωγήινοι επισκέπτονται τη Γη (Βούλα Μάστορη: *Ο Καλεσμένος*, Μ. Κοντολέων, *Ο Εέ από τ' άστρα* κ.α.), β3) κείμενα, στα οποία κυριαρχούν υπερφυσικά όντα (λ.χ. φαντάσματα: Μ. Κοντολέων: *Τα φαντάσματα της σοφίας* κ.ά.). Γ) Κείμενα με κοινωνικό-πολιτικό περιεχόμενο (λ.χ. Λιλή Μαυροκεφάλου, *Το άλλο*, Μάριος Βερέττας, *Εισβολή στην Μυρμηγκάνα*), Δ) Κείμενα με βιοϊατρικό και βιοτεχνολογικό περιεχόμενο (Κίρα Σίνου, *Το μεγάλο πείραμα*).

6. Ζητήματα της καθημερινότητας . Ζωρζ Σαρή με τη μορφή ημερολογιακών καταγραφών ή όχι,

όπως είναι τα κείμενα της Ζωρζ Σαρή *Κρίμα κι άδικο, Το Ψέμα* κ.α. Προβλήματα οικογενειακά που στεναχωρούν τους ενήλικους και προβληματίζουν, καταγράφονται στις σελίδες των κειμένων της κατηγορίας αυτής.

7 φαινόμενα κοινωνικής παθολογίας και του περιθωρίου . Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Η λειτουργία των κειμένων αυτών

και η χρησιμότητά τους, σε πρώτη θεώρηση, θα έλεγε κανείς ότι είναι αμφιλεγόμενη, επειδή εγκυμονείται ο κίνδυνος το παιδί είτε από περιέργεια είτε για άλλους λόγους να μιμηθεί μια παρεμφερή συμπεριφορά και να την υιοθετήσει. Τα κείμενα αυτά ωστόσο γράφονται με σκοπό καθαρά παιδαγωγικό και αποτρεπτικό, για το λόγο αυτό και είναι ιδιαίτερα προσεγμένα, αποφεύγουν τις ακρότητες και αφήνουν να διαχυθεί έμμεσα προτροπή προς αποφυγή, είτε τα κείμενα αυτά αναφέρονται στη χρήση ναρκωτικών ουσιών, όπως είναι *Στο τσιμεντένιο δάσος* της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου είτε σε κακοποιά στοιχεία, όπως είναι η τριλογία της Κίρας Σίνου *Το αίνιγμα του Πύργου, Το συμβόλαιο του Πύργου και Ο αιχμάλωτος του Πύργου* ή της Νίτσας Τζώρτζογλου *Ο θησαυρός της Τροίας, Σ.Ο.Σ. Κίνδυνος*, Μάνου Κοντολέων, *Το ταξίδι που σκοτώνει* κ.ά. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει μια αρκετά σημαντική γκάμα κειμένων με μια πλούσια ποικιλία θεμάτων. Έτσι, συναντούμε κείμενα, τα οποία αναφέρονται στις οικογενειακές σχέσεις (Λ. Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου *Σπίτι για πέντε*, Μ. Κοντολέων *Οι δυο τους κι άλλοι δυο*, Π. Καλιότσου *Πατέρας και γιος* κ.ά.), στη σχολική ζωή (Π. Καλιότσου *Πατέρας και γιος* κ.ά.), στην εφηβική ηλικία και τα προβλήματά της (Ζ. Σαρή *Το ψέμα, Τα χέγια*, Μ. Κοντολέων *Οι δυο τους κι άλλοι δυο* κ.ά.), στα ναρκωτικά (Νίτσας Τζώρτζογλου *Σ.Ο.Σ.*

10

Κίνδυνος, Μάνου Κοντολέων *Το ταξίδι που σκοτώνει*, Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου *Στο τσιμεντένιο δάσος* κ.ά.), στην εφηβική σεξουαλικότητα (Λ. Ψαραύτη *Το αυγό της έχιδνας* κ.ά.), στη μετανάστευση (Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη *Παιχνίδι χωρίς κανόνες*), στον πόλεμο (Π. Καλιότσου *Τα ξύλινα σπαθιά* κ.ά) και ένα πλήθος άλλα θέματα, που καλύπτουν την κοινωνική συμπεριφορά του ανθρώπου. Ενδεχομένως, το οικολογικό πρόβλημα, το οποίο έχει απασχολήσει συγγραφείς παιδικών κειμένων και το οποίο είναι τόσο κοινωνικό όσο και οικονομικοπολιτικό θέμα, θα μπορούσε να ενταχθεί σε ξεχωριστή θεματική ενότητα, ακριβώς λόγω της συνθετότητάς του. Πάντως, τα μυθιστορήματα αυτά αναφέρονται στην αλλοίωση που έχει προκληθεί στο φλοιό της γης αλλά και στο θαλάσσιο και ατμοσφαιρικό χώρο από την αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας. Προβάλλουν επίσης τους κινδύνους που εγκυμονεί η

κατάχρηση της μηχανής και προφανώς δεν αποβλέπουν στην άνευ όρων καταδίκη του τεχνικού πολιτισμού αλλά στην έλλογη και μετρημένη καταφυγή στις μηχανές, προκειμένου να σωθεί το φυσικό περιβάλλον και μαζί του και ο άνθρωπος.

8. Κλασικά κείμενα της ελληνικής αρχαιότητας ή της Αγίας Γραφής Κοντολέων διασκευάζονται

σε παιδικά κείμενα με τη μορφή είτε μικρών ιστοριών είτε μυθιστορηματικών κειμένων. Τέτοιες περιπτώσεις λ.χ. μπορούμε να συναντήσουμε στα Πέτρινα καθίσματα του Μάνου Κοντολέων κ.α. Εδώ, ο συγγραφέας αποδίδει σε ελεύθερη διασκευή επτά τραγωδίες της αρχαιοελληνικής λογοτεχνίας.

9. Τα μυθιστορήματα εξέλιξης, ή όπως αλλιώς έχει επικρατήσει να λέγονται με το διεθνή τους όρο *Bildungsroman* ανήκουν στη λεγόμενη *Young adult literature* (Νεανική Λογοτεχνία), η οποία βρίσκεται πλησιέστερα προς την Παιδική Λογοτεχνία, με την οποία συνήθως συνεξετάζεται, παρά προς τη Λογοτεχνία των ενηλίκων. Τα κείμενα αυτά παρακολουθούν τον άνθρωπο από την παιδική και την εφηβική ηλικία ως την ενηλικίωσή του και ενδεχομένως ως τα γηρατειά και το θάνατό του και περιγράφουν τόσο τις σωματικές μεταβολές (έστω και σύντομα) όσο και την εσωτερική ωρίμαση είτε παράλληλα με τα ιστορικά δρώμενα είτε όχι. Η αδελφούλα μου του Γρ. Ξενοπούλου ή η Νινέτ της Ζωρζ Σαρή αποτελούν θαυμάσια δείγματα της κατηγορίας αυτής, καθώς επίσης και η Αργώ του Γ. Θεοτοκά, στην οποία βλέπουμε το Δαμιανό παιδάκι να αγωνίζεται να μάθει γράμματα, παρά τις αντιδράσεις του πατέρα του, για να τον συναντήσουμε αργότερα φοιτητή και μέλος του φοιτητικού συλλόγου «Αργώ».

10. Τέλος, η ταξιδιωτική πεζογραφία, η οποία ήδη στην Ελλάδα βρίσκει σημαντική άνθηση με συγγραφείς όπως ο Ν. Καζαντζάκης (*Ταξιδεύοντας*), ο Κώστας Ουράνης ή ο Φώτης Κόντογλου κ.ά., αρχίζει να αναπτύσσεται για παιδιά κυρίως μετά το 1945, αν και ποσοτικά και ποιοτικά η λογοτεχνική παραγωγή υστερούσε. Τα κείμενα αυτά προφανώς δεν αποτελούν μια απλή περιδιάβαση και περιγραφή των τόπων, στους οποίους αναφέρονται, αλλά δίνουν στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού, της σύγχρονης με την περιδιάβαση φυσιογνωμίας ενός τόπου σε συνδυασμό με το ιστορικό παρελθόν του, καταγράφουν ήθη και έθιμα, νοοτροπίες, στάσεις και χαρακτηριστικά ανθρώπων της περιοχής. Κείμενα που ανήκουν στην κατηγορία αυτή είναι της Κίρας Σίνου, *Στην πόλη του Αη-Δημήτρη* (1982), με το οποίο η συγγραφέας ξεναγεί τα παιδιά στα μνημεία και στο ιστορικό παρελθόν της Θεσσαλονίκης, της Α. Βαρελλά, *Ο Φλίτ ταξιδεύει*, της Σ. Ζαραμπούκα, *Ταξίδια στην προϊστορική Ελλάδα* κ.ά.

11

Χρησιμότητα

Η Παιδική Λογοτεχνία βοηθά το παιδί να αναχθεί σταδιακά στην εκλεκτή αντίληψη ότι όλοι οι λαοί της γης εκτός από τις διαφορές ποθούν το καλό, το δίκαιο, την ελευθερία, την ειρήνη. Στοχεύει δηλαδή όχι μόνο στην εθνική αλλά και στην πανανθρώπινη συνείδηση. Η διδασκαλία της στοχεύει εκτός από την καθαρά αισθητική καλλιέργεια, με την ανάπτυξη του καλαισθητικού συναισθήματος, και στην παροχή γνώσεων, όχι βέβαια κατά τρόπο συστηματικό, επειδή δεν αποτελεί βιβλίο γνώσεων. Στοχεύει ακόμα και στην καλλιέργεια του γλωσσικού οργάνου (γλωσσικός σκοπός) και γενικότερα στο να διαμορφώσει μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη προσωπικότητα στα παιδιά και γενικότερα στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο, χωρίς να ηθικολογεί, αποφεύγοντας το διδακτισμό, ο οποίος οδηγεί σε αντίθετα αποτελέσματα.

Βαρελλά Αγγελική, Βαλάση Ζωή, Βελέτα - Βασιλειάδου Μαρία, Γκέρτσου - Σαρρή Άννα,
Τσιλιμένη Τασούλα, Τσιάλτα Ελένη.
Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, Ανεζίνη Λεράκη Γεωργία, Σφαέλλου Καλλιόπη, Τζώρτζογλου
Νίτσα, Βακάλη-Συρογιανοπούλου Φιλομήλα
Λοϊζου Μάρω, Μανθόπουλος Δημήτρης, Μουρίκη Κατερίνα, Μπουλώτης Χρήστος, Μάρρα
Ειρήνη, Μαντουβάλου Σοφία, Τριβιζάς Ευγένιος.